

به بهانه اکران فیلم «نگار» اثر رامبد جوان، نگاهی به رایج‌ترین سوالات درباره دنیای پس از مرگ

سرک به دنیای ارواح!

فیلم «نگار» رامبد جوان این‌روزها در حال اکران است؛ فیلمی متفاوت و معماگونه که در سیمینای ایران بی‌سابقه است اما در این پرونده نمی‌خواهیم به نقد و بررسی این فیلم بپردازیم؛ بهانه پرونده امروز، سوزه عجیب فیلم است؛ ارتباط با دنیای پس از مرگ. فیلم با صحنه بازسازی خودکشی مردی میان‌سال و ثروتمند به‌نام «فرامرز» شروع می‌شود؛ پلیس به ما و به خانواده مرد می‌گوید فرامرز خودکشی کرده و همه‌مان باور می‌کنیم، به‌جز نگار. نگار باور دارد پدرش به قتل رسیده اما چطور می‌تواند این موضوع را به خودش و دیگران ثابت کند؟ نگار، برای فهمیدن واقعیت، نیاز دارد همه اتفاقاتی را که روزهای قبل از خودکشی ساختگی پدرش رخ داده ببیند، همین کار را هم می‌کند، آن هم به کمک روح پدرش! پدر از دنیای دیگر با دختر حرف می‌زند، یک تکه کاغذ به او می‌دهد و به دخترش کمک می‌کند تا از ماجرای مرگ او سردر بیاورد. نگار در شرایط «این‌همانی» با پدرش قرار می‌گیرد و اتفاقاتی را که پیش از مرگ برای او رخ داده، شخصا و عینا تجربه می‌کند تا سرانجام، معمای مرگ پدر بر او روشن می‌شود. اما همه این‌ها چطور اتفاق می‌افتد؟ ما دنیای فیلم و مرز مغشوش واقعیت و خیال را می‌پذیریم اما در عین حال به فکر هم فرو می‌رویم که بعد از مرگ خودمان یا اطرافیانمان، چه چیزی در انتظار ماست؟ آیا اموات می‌توانند با بازماندگان ارتباط برقرار کنند؟ آیا می‌توانند به بازماندگان کمک کنند؟ آیا اموات، آینده را می‌بینند و می‌توانند بازماندگان را از اتفاقات آینده مطلع کنند؟ برای این که پاسخ این سوالات و سوالات مشابه را بدانید، پرونده امروز «زندگی‌سلام» را دنبال کنید.

پاسخ به رایج‌ترین سوالات درباره دنیای پس از مرگ از زبان «دکتر محسن میرباقری» و «حجت‌الاسلام رضایی تهرانی»

الهام یوسفی - در ذهن همه ما سوالات زیادی درباره «دنیای پس از مرگ» وجود دارد اما مهم‌ترین و پیچیده‌ترین و حتی هیجان‌انگیزترین بخش این سوالات، درباره چگونگی ارتباط ارواح با بازماندگان است.

شاید به دلیل همین کنج‌کاوی‌ها هم باشد که در طول سال‌ها، داستان‌های زیاد و فیلم‌های بسیاری درباره رفت و آمد ارواح به جهان زنده‌ها، نوشته و ساخته شده است. موضوعی که دین اسلام و آیات قرآن و روایات به‌جامانده از اهل‌بیت (ع) هم نسبت به آن بی‌تفاوت نبوده و نکاتی برای شفاف‌سازی ابهامات مسلمانان در این زمینه گفته و نوشته شده است. ما هم برای دستیابی به پاسخ رایج‌ترین این سوالات و ابهامات، به سراغ دوچهره مطلع رفتیم. «دکتر محسن میرباقری» دکترای علوم قرآن و حدیث و استاد دانشگاه‌های تهران و «حجت‌الاسلام محمد رضایی تهرانی» پژوهشگر و استاد حوزه علمیه در مشهد مقدس با صبر و حوصله به این سوالات از منظر دین پاسخ داده‌اند.

■ محدوده اختیارات ارواح برای تماس با زنده‌ها، چگونه است؟

رضایی تهرانی: دین اسلام معتقد است انسان‌ها با مرگ نابود نمی‌شوند و روح مردگان وارد سرای دیگری می‌شود. اما این گونه نیست که ارواح در عالم دیگر آزاد باشند و بتوانند به اختیار خودشان رفتار کنند. بلکه ارواح مردگان در محدوده خاص و تعریف‌شده‌ای امکان عمل دارند. محدوده‌ای که خداوند برایشان در نظر گرفته است. اگر شخص مرده، انسانی باشد که در دنیا به واسطه اعمالش، به مقاماتی دست پیدا کرده است، در جهان پس از مرگ هم گستره عمل بیشتری دارد و محدودیت‌های کمتری؛ تا جایی که می‌تواند نسبت به این جهان، تسلط و احاطه داشته باشد. مثل حالتی که ما در باره ارواح ائمه و اولیای الهی به آن معتقدیم یا آن شرایطی که قرآن کریم درباره شهدای می‌فرماید که «مرده نیستند، بلکه زنده‌اند و در نزد خدا رزق و روزی دارند». در واقع این گونه اموات، از زنده‌ها هم زودتر هستند و حیات‌عالی‌تری نسبت به ما دارند. بنابراین، فقط روحی به اذن... می‌تواند با دنیای زنده‌ها تماس بگیرد که مقدس و مطهر باشد.

■ آیا کسی که می‌میرد، پس از مرگ می‌تواند به دیدن خانواده‌اش بیاید؟

میرباقری: به شکل خواب‌بله. کم‌این که برای خود ما و اطرافیانمان هم این موضوع اتفاق افتاده و از زبان چهره‌های معتبر بسیاری، شنیده‌ایم که مثلا پدر یا استاد از دنیا رفته‌شان را ملاقات کرده‌اند. پسر حاج‌عباس قمی، مولف مفاتیح‌الجان تعریف می‌کند که پدرم پس از فوت به خوابیم آمد و اظهار کرد: «یک کتاب امانتی از فلانی، دست من جامانده بود و برو بهشان برگردان». کتاب را برداشتم و بردم اما در مسیر، کتاب از دستم افتاد و جلدش خراب شد. باز فرداش، پدر به خوابیم آمد که: «جلد کتاب را تعمیر کن و برگردان!» در کنار خواب، مرحوم علامه مجلسی در کتاب «حق‌الیقین» می‌فرماید: از آیات و روایات این طور برداشت می‌شود که ارواح پدران و مادران از دنیا رفته، شب‌های جمعه به خانه و اهالی خانواده‌شان سر می‌زنند. البته ما نمی‌توانیم با چشم مادی، آن‌ها را ببینیم و ملاقات کنیم.

■ آیا فرد در گذشته، می‌تواند به هر شکل، به خانواده‌اش کمک کند؟

میرباقری: از مجموع روایات منابع معتبر، می‌توان این گونه برداشت کرد که اموات در برزخ و دنیای مُردگان، حق دعا کردن دارند. روی همین حساب، بسیار گفته شده و شنیده‌ایم که اگر گرفتارید، برای آرامش روح پدر و مادر در گذشته‌تان خیرات کنید تا‌شاد شوندو دعایتان کنند. پس اموات می‌توانند به‌وسیله دعای خیر، به بازماندگان کمک کنند.

■ آیا اموات، از آینده خبر دارند؟ آینده نزدیک را می‌بینند و می‌توانند خانواده‌و عزیزانشان را باخبر و مطلع کنند؟

میرباقری: افرادی که در دنیا، ارتباط قوی و عمیقی با خدای مهربان داشتند و صالح و درستکار بودند، شاید به اذن... مطلع شوند و بتوانند هشدارهایی به بازماندگان‌شان بدهند اما مردم عادی نه. بنده از پسر یکی از عالمان بزرگ شنیدم که پدر به خوایشان آمده بود و گفته بود: «مراقب باش! عمر پنجاه ساله‌تون می‌ارزد به این که اشتباهاتی مرتکب شوی». یعنی پدر، پسر را از طول عمرش باخبر کرده بود و پسر هم درست در پنجاه سالگی فوت کرد. اما این امکان و شرایط برای آدم‌های معمولی فراهم نیست. چون بیشتر آدم‌ها، پس از مرگ و در عالم برزخ گرفتارند. گرفتار پاسخ گویی درباره اعمال‌شان.

■ چرا سر مزار اموات می‌رویم؟

رضایی تهرانی: محل زندگی مردگان نمی‌تواند قبرشان باشد چون به شکل کلی، دو عالم داریم. عالم ماده که ما در آن زندگی می‌کنیم و عالم بالاتری که بعد از مرگ به آن می‌رویم؛ یعنی همان عالم برزخ! این دو عالم نمی‌توانند با هم تداخل داشته باشند. برزخ اگر چه تنمه دنیاست ولی باز هم این طور نیست که مرزش با این عالم، مغشوش و نامشخص باشد. یعنی اگر چه جسم مرده را در زمین دفن می‌کنند، اما مرده قرار نیست در لایه‌های زیرین خاک زندگی کند یا جهان پس از مرگ، جهانی زیر خاک باشد. اگر خاک قبرستان را بشکافید، به چیزی نمی‌رسید. روح، یک موجود مجرد است، به بدن تعلق دارد اما پس از مرگ، کم تعلقش به بدن از بین می‌رود اما ممکن است با مکان دفن بدن، ارتباط خاص داشته باشد. مثل حرم امام رضا(ع)، که حضرت رضا(ع) به این دلیل که جسم مادی‌شان در این خاک نهاده شده، با این محل مرتبط هستند و زائران مزارشان را مورد عنايت و مهربانی قرار می‌دهند. این به این معنا نیست که امام رضا(ع) فقط در حرمش حضور دارد یا فقط آنجا به ما توجه می‌کند اما آنجا آمد و شد دارد. روی همین حساب، ما به سر مزار امواتمان می‌رویم و آنجا می‌نشیم و فاتحه می‌خوانیم و حتی حرف می‌زنیم و درد دل می‌کنیم چون روح مرده به واسطه احساس تعلق به جسمشان، آنجا در رفت و آمد است.

■ رویای صادقه چیست؟ آیا رویاهای ما درباره مردگان، قابل استناد و اعتماد هستند؟

رضایی تهرانی: خوابی که منشأ و ریشه‌اش، نه مزاج و افکار ما، بلکه ارتباط با عالم ارواح و دنیای آینده است، رویای صادقه نامیده می‌شود و گاهی مثل رویای صادقه حضرت ابراهیم(ع) درباره قربانی کردن فرزند، صریح و شفاف است و گاهی هم مثل رویای صادقه حضرت یوسف(ع)، نیاز به تعبیر دارد. منتها بخش زیادی از خواب‌هایی که ما به رویای صادقه تعبیرش می‌کنیم و حتی براساس‌شان تصمیم‌های مهم زندگی‌مان را اتخاذ می‌کنیم هم، توهمات ماست. مثل شخصی که ادعا داشت چندین سال پیش، خواب یک امام معصوم را دیده که به او گفته برو با فلانی ازدواج کن. خیال کرده رویای صادقه دیده و رفته با همان آدم ازدواج کرده و به مشکل برخوردده است. اولین جواب به چنین شخصی این است که شما از کجا یقین کردی شخص توی خواب، امام معصوم بوده؟ مگر ما پیامبران و ائمه را قبلا دیده‌ایم که بتوانیم در خواب، تشخیصشان بدهیم؟ یا مثلا شخصی نزد عالمی رفت و گفت من رویای صادقه دیدم که در میدانی برفی افتاده ام و خون از من جاری است. آیا این شکل مُردن من است؟ عالم تفکری کرده و پاسخ داده این رویای صادقه نیست؛ این یک خواب معمولی است که نمود اعمال و ذهنیات روزهای گذشته تو بوده؛ احيانا ديشب شیر برنج با رب انار نخوردی؟ خلاصه بیشتر خواب‌هایی که ما تعبیرش می‌کنیم به: روح فلانی مرا از فلان کار منع کرد یا به فلان کار تشویق کرد، توهمات ماست.

■ احضار روح چیست؟ و آیا احضار ارواح، عملی و امکان‌پذیر است؟

رضایی تهرانی: به تلاش برای ارتباط با روح از دنیا رفته‌ها، احضار روح گفته می‌شود. یک فضای خطرناک که هم جولانگاه توهمات و تخیلات است و هم محدوده فعالیت شیاطین و اجنه. روی همین حساب، بزرگان دین ما به شکل ویژه با این گونه ارتباط گرفتن با ارواح، مخالفتند. اصطلاحا به کسی که بتواند به روش‌هایی که معمولا از طریق ریاضت‌های غیرشرعی به دست می‌آید، با ارواح ارتباط بگیرد «مدیوم» گفته می‌شود. منتها بخش بسیار زیادی از این ادعاها و ماجراها، توهم است و فرقه‌های انحرافی که معمولا با این ادعا که «روح فلان امام به خوابیم آمد و به من گفت تو فلان توانایی را داری و مردم باید حمایت و پیرویات کنند» به وجود می‌آید یا برخی توهمات که به اسم مکاشفه تعبیر می‌شود یا این مضمون که «این حکم یا موضوع را خود امام به دل من انداختند»، از انحرافات ریز و درشت‌گستره احضار روح است. در نهایت باید بدانیم ارتباط با یک روح، یعنی ارتباط با موجودی که در عالم بالاتری قرار دارد. حتی اگر آن روح، درجه عالی نداشته باشد، به هر حال در عالم بالاتری است و کسی که با آن عالم مرتبط می‌شود، دارای ویژگی‌های خاصی است.

همه ماورایی‌های تلویزیون ایران

در کنار فیلم جدید و خوش‌ساخت «نگار» که دست روی مضمون حساس و هیجان‌انگیز موضوعات ماورایی می‌گذارد، در بیش از یک دهه اخیر، فیلم‌ها و به ویژه سریال‌های دیگری هم بودند که این موضوع را دست مایه و پیرنگ یک قصه قرار داده‌اند.

- سریال «کمکم کن» به کارگردانی قاسم جعفری اولین سریالی بود که با موضوعات ماورایی از تلویزیون ایران پخش شد و راه را برای ساخت سریال‌های این چنینی هموار کرد. کمکم کن که اواسط دهه هشتاد روانه آنتن شبکه دو سیما شده بود، داستان جوانی با بازی حمید گودرزی را روایت می‌کرد که طی یک تصادف به کما رفت. چند جوان دیگر هم در همان زمان به کما رفته بودند که از این بین دو نفر به هوش آمدند تا کارهای اشتباه بقیه را جبران کنند. در «کمکم کن» تصاویر زیادی از عالم برزخ و شگفتی‌های آن و شیمیانی انسان در حد فاصل مرگ و زندگی به نمایش در می‌آمد که نمایش این صحنه‌ها که با جلوه‌های ویژه همراه بود به دلیل این که در تلویزیون ایران سابقه نداشت، مورد توجه مخاطبان قرار گرفت.
- شبکه دو برای ماه رمضان سال ۸۴ هم سراغ همان برگ برنده قبلی خود رفت و این بار سریال «او یک فرشته بود» را روی آنتن برد. سریالی که پای جن و پری و شیاطین را به سفره‌های افطار مردم باز کرد و حرف و حدیث‌های زیادی هم به دنبال خود آورد. ماجرای دختری که بر اثر یک تصادف رانندگی، وارد زندگی یک خانواده می‌شود. او که ظاهرا حافظه خود را از دست داده به تدریج اعتمادا اعضای خانواده را به خود جلب می‌کند اما در نهایت مشخص می‌شود شیطانی است که در قالب یک انسان ظاهر شده و قصد قریب دادن اعضای خانواده و فروپاشی زندگی آنها را دارد.
- شبکه دو برای سومین سال متوالی در سال ۸۵ هم سراغ یک سریال ماورایی رفت و آخرین گناه را روی آنتن فرستاد. شخصیت سریال حسین سهیلی‌زاده چشم برزخی داشت و می‌توانست بسیاری از نادیدنی‌ها مثل معنای باطنی گناه اطر اقیانشر را ببیند. مثلا وقتی دو نفر غیبت می‌کردند او می‌دید که گوینده دارد گوشت برادر مرده‌اش را می‌خورد!
- در سال ۸۶ نوبت ساخت سریال ماورایی به شبکه یک رسید و «اعما» از این شبکه مهمان سفره‌های افطار مردم شد. این سریال که یکی از تجربه‌های سریال‌سازی سیروس مقدم است داستان یک جراح فوق تخصص مغز و اعصاب به نام طه پژوهان را روایت می‌کند که پس از جراحی تومور مغزی همسرش و فوت او، در وضعیت روحی آشفته‌ای قرار می‌گیرد. در این وضعیت، شیطان در ظاهر یکی از دوستانش به نام الیاس سر راه او قرار می‌گیرد و به تدریج باعث انحراف او می‌شود.
- در سال ۸۷ با هم شبکه یک دست به کار شد و سریال «روز حسرت» را به کارگردانی سیروس مقدم روی آنتن برد. روز حسرت که داستان زندگی یک زن متدین با بازی افسانه بایگان بود اگر چه داستانی روزمره داشت اما در برخی سکانس‌های آن شاهد نمایش صحنه‌هایی از چشم برزخی و نگاه به عوالم بالا بودیم که همین موارد هم می‌تواند این سریال را در زمره سریال‌های ماورایی قرار دهد.

- در سال ۸۹ شبکه دو با نمایش مجموعه «ملکوت» باز هم سراغ فرمول امتحان پس داده سریال‌سازی خود رفت. ملکوت که کارگردانی آن را محمدرضا آهنگ به عهده گرفته بود راوی زندگی حاج‌فتح‌با بازی محمدرضا شریفی‌نیا است که دچار تصادف شده و به کما رفته است. در این میان نیز پای یک فرشته مرده سفیدپوش به میان می‌آید که سعی دارد به حاج فتح کمک کند و همراه با او در شهر پرسه می‌زند.
- سال ۹۰ می‌توان هم سال اوج و هم سال فرود مجموعه‌های ماورایی دانست. در این سال برای اولین بار دو شبکه‌دست به کار ساخت سریال‌های ماورایی شدند؛ شبکه یک سریال «سقوط یک فرشته» و شبکه سه سریال «پنج کیلومتر تا بهشت» را روی آنتن بردند. «سقوط یک فرشته» به کارگردانی بهرام بهرامیان داستان دو دختر جوان به نام‌های سارا و فاطمه بود که از بچگی با هم دوست بودند تا این که میان آنها و دو شیطان در قالب یک پسر جوان به زندگی سارا باز شد و تمام روابط دوستی و خانوادگی آنها را تحت‌الشعاع قرار داد. «پنج کیلومتر تا بهشت» هم روایت‌گر زندگی پسر جوانی بود که طی یک سانحه در بیابان‌های حوالی بهشت زهرا(س) به کما می‌رود. روح پسر از کالبد خارج شده و در میان انشایان و اقوامش سرگردان می‌شود و در این مسیر با روح دختر جوانی آشنا می‌شود که او هم به کما رفته و داستانی عاشقانه بین این دو روح شکل می‌گیرد! در کنار همه این‌ها، بد نیست یادی هم بکنیم از سریال «حلقه سبز» به کارگردانی ابراهیم حاتم‌کیا که یکی از خوش‌ساخت‌ترین سریال‌های ایرانی با محوریت موضوعات ماورایی بود.
- برای نوشتن این مطلب، از مطالب «خبرگزاری دانشجو» کمک گرفته‌شده است.

ZENDEGI - SALAM

ضمیمه روزانه روزنامه خراسان

دوشنبه ۲۰ شهریور ۱۳۹۶

۲۷ ذی الحجه ۱۴۳۸ ● ۸ سپتامبر ۲۰۱۷

۸۶۰

هشدار

خطر لوٲ شدن داستان